

Klankbordgroep Hollandse Hout (KBG)
(Voor deelnemers zie bijlage 5)

Samenvattend advies en aanbevelingen Gebiedsvisie Hollandse Hout

1. de KBG positief is over de gebiedsvisie zonder Grote Grazers
2. de KGB graag zou zien dat de gebiedsvisie een slag verder wordt uitgewerkt tot een ontwerp plan van inrichting.
3. de meningen van de KBG over het toelaten van Grote Grazers zijn verdeeld
4. de KBG vraagt nadrukkelijk aandacht voor de door haar genoemde randvoorwaarden: de KBG zal zich verzetten tegen toelating van de Grote Grazers als
  - a) er geen budget wordt gereserveerd voor een adequaat monitoring programma, met bijhorende beschreven toetsingscriteria (kroonbedekking 60%, toegankelijkheid begraasd gebied, etc...) en handelingsopties (incl. evt. beëindigen van de aanwezigheid van Grote Grazers) en kwaliteit van de begrenzing.
  - b) als de oppervlakte van een eventueel voor Grote Grazers open te stellen areaal beduidend groter is dan ca. 250 ha.
  - c) er niet tegelijkertijd beschutting wordt aangebracht in het OVP-gebied zelf.Deze voorwaarden zijn niet uitputtend.

De KBG verlangt dat deze randvoorwaarden en de wijze waarop daarmee wordt omgegaan schriftelijk worden vastgelegd, alvorens een besluit te nemen over toelating van Grote Grazers in het Hollandse Hout Bos.

De KBG adviseert het college van Lelystad het overnemen van het bovenstaande en doet de volgende

AANBEVELINGEN:

1. De Gebiedsvisie Hollandse Hout aanvaarden als uitgangspunt voor de ontwikkelingen op korte en middellange termijn, waarbij de vraag of grote grazers in een deel van het bosgebied moeten worden toegelaten om een specifieke afweging vraagt.
2. Opdracht geven tot het nader uitwerken van de gebiedsvisie als houvast voor de aanpak van concrete projecten. Te denken valt aan een wenselijk net van wandel-, fiets-, ruiterspaden en kanoroute; nadere uitwerking van na te streven bostypologieën als houvast voor nadere inrichting en het bosbeheer. Die uitwerking kan ook een basis leggen voor subsidieaanvragen.
3. Uitspreken dat bij de opening van het NAC de toevoerwegen Buizerdweg, gedeelte Knardijk en Torenavalkweg op het te verwachten bezoek moeten zijn aangepast. Het dient daarbij te gaan om een herziening van de profielen gebaseerd op een uit de gebiedsvisie voortvloeiend ontwerp (met oog voor aanliggende parkeerplaatsen; in stand blijven van de Knardijk als Natuurboulevard; aanpassing van bosranden e.d.).
4. Terughoudend zijn met de totstandkoming van verblijfsrecreatie nabij het NAC zolang de cluster recreatieve bedrijvigheid benoorden de Buizerdweg niet is uitontwikkeld.
5. Te voorzien cq te doen voorzien in de noodzakelijke financiële middelen om een begin te maken met de in het advies genoemde prioritaire maatregelen

Standpunt van de Klankbordgroep ten aanzien van bieden van beschutting in de Hollandse Hout (HH) voor dieren uit de Oostvaardersplassen:

De 1/3 tegenstanders van de klankbordgroep acht de toelating van grote grazers ongewenst in hoofdzaak om de volgende redenen:

Belangrijke natuurwaarden (dieren- en plantensoorten worden vermeld op de tabellen (2 en 3) gevoegd bij de Flora- en fauna wet), die zich in de afgelopen jaren ontwikkelend hebben, worden te niet gedaan. Dit geldt voor tijdelijke en permanente openstelling. De toegankelijkheid voor recreanten wordt bemoeilijkt door hekwerken en onveiligheid(gevoelens) en in het winterseizoen zal dat gebied geheel niet toegankelijk zijn. Daarnaast is het beeld, dat het Hollandse Hout zich net zo zal ontwikkelen als de Oostvaardersplassen, niet acceptabel voor deze groep.

De nee-tenzij en de ja-mits KBG leden achten toelating van grote grazers acceptabel wanneer dat beperkt blijft tot een areaal rond de spoorlijn tussen Torenvalkweg en Torenvalktocht tot maximaal 250 ha (voor toelichting zie bijlage 2), maar verbinden daaraan onder meer de volgende voorwaarden:

- De begrenzing van het voor grazers beschikbaar komende bosgedeelte dient plaats te vinden naar een verder uitgewerkt ontwerp dat is gebaseerd op de gebiedsvisie
- Er dient een garantie te zijn voor een voldoende beheersbudget om beheermaatregelen die nodig zijn om het bos in stand te houden (bijvoorbeeld het tijdelijk uitrasteren van bosgedeelten en/of aanplanten van stekelig struweel) en uitvoeringsbudget voor een zgn. nulmeting en monitoring
- Direct uitvoeren van de prioritaire maatregelen is essentieel

Voorts acht de KBG uitvoering van de overige maatregelen uit de bijlagen 1 en 2 noodzakelijk.

Mocht de gemeenteraad besluiten grote grazers in een klein deel (max. 250 ha) van de Hollandse Hout toe te laten, dan neemt de gemeenteraad de hierboven gestelde voorwaarden en daarmee die van de bijlagen 1 en 2 over.

Het advies en de standpuntbepaling is toegelicht in de volgende achtergevoegde bijlagen:

Bijlage 1

Advies gebiedsvisie KBG, toelichting, voorstellen voor aanpassing

Bijlage 2

Motivering beperking gebied voor grote grazers

Bijlage 3

Criteria die impliciet een rol spelen in het advies

Bijlage 4

Verslag vergadering Klankbordgroep Hollandse Hout Bos dd 8 december 2010

Bijlage 5

Lijst met deelnemers en vertegenwoordigde instanties

Bijlage 1

Advies gebiedsvisie, toelichting, voorstellen voor aanpassingen Klankbordgroep Hollandse Hout (KBG)

Inleiding

Gemeente en Staats Bos Beheer (SBB) hebben opdracht gegeven aan bureau Zuidema een gebiedsvisie te ontwikkelen voor de Hollandse Hout. De aanleiding daarvoor was de behoefte van eenieder die bij het bos actief betrokken is een lange termijnbeeld te geven, waaraan bestaande en toekomstige initiatieven getoetst kunnen worden en het bestemmingsplan mee zou kunnen worden herzien.

De bekende initiatieven bestaan onder meer uit:

- Ontwikkeling van de bedrijven in het Bovenwater/Uilenweg-gebied
- Recreatieve inrichting voor de naderbij komende bewoning in Warande
- Voornemens om grote grazers uit de Oostvaardersplassen beschutting te bieden
- Stichting van het NAC en de gevolgen voor de infrastructuur
- Aanbrengen van de Poortfunctie naar het westelijk te ontwikkelen Oostvaardersland
- Bestaande natuurwaarden in de Hollandse Hout te versterken
- Het bos aantrekkelijker te maken

Bureau Zuidema heeft de visie in werkboeken en het concept eindrapport gereed en de KBG heeft de inhoud kunnen peilen. Op basis van dat inzicht is op hoofdlijnen een advies gemaakt.

Gevraagd, status

De gemeente heeft de KBG gevraagd een mening over de gebiedsvisie te geven en een opvatting over de toelaatbaarheid van grote grazers in de HH over 500 ha zoals voorgesteld door de ICMO 2 commissie.

De KBG wenst de tweede vraag te zien in het licht van de bevindingen over de gebiedsvisie.

Algemeen en uitgangspunten.

De gebiedsvisie Hollandse Hout is vanuit de bestaande waarden, de vele functies en wenselijkheden op de lange termijn tot stand gekomen. In bijlage 3 zijn functies gegeven waaraan getoetst is of de inhoud van de visie toereikend is.

De gebiedsvisie

Algemeen

De gebiedsvisie mondt uit in een gebiedsschets waarin op de lange termijn indicatief, maar toch vrij gedetailleerd aangegeven is waar welke inrichting, voorzieningen en bedrijfsontwikkeling bij voorkeur zal ontstaan.

De visie doet recht aan de in het werkproces o.m. vanuit de KBG aangedragen wensen, inzichten en verlangens en heeft een sterk ambitieus karakter. Vanuit die ambitie moet er sprake zijn van een langdurige realisatieperiode met een duidelijke fasering en daaruit voortvloeiende prioriteitenstelling.

Daarnaast zal het een grote opgave zijn wettelijke verplichtingen (EHS e.d.) gestalte te geven.

Voorkeursinrichting.

De KBG kan zich vinden in de gebiedsvisie Hollandse Hout zonder grote grazers.

De opbouw van de inrichtingsvisie is gebaseerd op de oorspronkelijke polderstructuur, de bestaande boskavels en hun waarden, de recreatieve speerpuntgebieden en de zonering voor de in te scharen zoogkoeien en paarden i.r.t. de grote grazers..

Opmerkingen per onderdeel

Blz. 6
stadsrandzone en uitloopgebied

Blz. 11
100% beleefbaar voor recreanten

Blz. 16
Speelweide veranderen in speelbos

Blz. 17
De KBG acht de oppervlakteverdeling zoals globaal getoond in de zonering voor verandering vatbaar.

Het belangrijkste daarbij is dat de zone voor het bos met houtproductie over een grotere breedte raakt aan de Knardijk en derhalve het potentieel gebied voor mogelijk in te scharen grote grazers omsluit. Benaderen door recreanten vanuit de recreatieve zone van eventuele grote groepen grote grazers op de lange termijn, zoals gewenst door ICMO 2, liever door rustig productiebos bos, dan direct vanuit de intensievere inrichting .

Die verandering dient ook de opvatting dat het gebied voor grote grazers te groot is en de toekomstgerichte veterinaire-hygenische zone (500 m) gerespecteerd dient te worden. Daarnaast kan het productiebos beter het gehele gebied te zuiden van de Torenavalkweg bestrijken, enerzijds vanwege gewenste opbrengst en anderzijds omdat waarnemen aan één zijde van de Torenavalkweg van mogelijk grote grazers interessant genoeg is en met name het geringe aantal hectaren voor potentieel de grote grazers aan de zuidzijde van de weg het wegprofiel onnodig ruim zal maken en sterk kostenverhogend is door te nemen maatregelen voor overgangen en scheiding.

In de omgeving van het NAC zou het wenselijk zijn het potentiële gebied voor de grote grazers door te laten lopen tot aan de Knardijk(beperkt dus tot noordelijk van de Torenavalkweg om het onderscheid tussen eventueel wel begraasd gebied en het grote grazers loze deel te kunnen benadrukken. Dat biedt tevens gelegenheid de hoogte boven maaiveld van de spoorlijn bij de Knardijk eventueel te benutten voor een onderdoorgang voor de grote grazers naar de zuidzijde van de spoorlijn.

Door het bovenstaande lijkt het de KBG voldoende de arcering voor de grote grazers te beperken tot het gebied ter weerszijde van de spoorlijn en verder begrensd door de Torenavalkweg en de Torenavalktocht. In het oosten heeft de kanoroute als grens de voorkeur/

Blz. 21
HH is een eenheid en heeft sterke identiteit (flora & fauna)

Blz. 22
Het idee de verkeersremmende maatregelen van de Torenavalkweg te combineren met drie oversteekplaatsen voor de grote grazers is wat betreft de KBG niet aan de orde omdat de

voorkeur bestaat voor een watervoerende begrenzing aan de noordzijden van de weg. De grote grazers moeten niet over de weg heen.

De watergang voor kano's zal waarschijnlijk ook in de HH op een hoger peil komen. Dat betekent een tweetal overbruggingsconstructies voor het peilverschil, een bij de Lage Vaart en één met de verbrede Buizerdtocht (zie verder). Daarbij moet rekening worden gehouden met overzetten van kano's.

Dat hogere peil levert een veel betere waterkwaliteit op en de beleefbaarheid van de omgeving vereist dat. Gebruik maken van de bestaande poldersloten is niet echt nodig. Waar een beter ontwerp passend is moet dat ook zonder die slotenstructuur de voorkeur hebben.

De maatvoering van 4 m breed met natuurvriendelijke oevers is niet toereikend voor de gevraagde 1 m diepte en dichtgroeien vanaf de oever. Een onderhoudsvriendelijker profiel ware met het waterschap en de kanospecialisten te ontwerpen.

De kanoroute is prima ingepast waardoor de waterstructuur noord-zuid er goed op vooruitgaat. De bestaande Torenavalktocht heeft het in zich tot diep in het gebied verruimd te worden en daarmee de waterstructuur oost-west ook te verbeteren. Vanaf de Lage Dwarsvaart tot aan de kanoroute noord-zuid is bevaarbaarheid voor kano's en zgn. sloepjes wenselijk, met aan de Lage Dwarsvaart-zijde of op de grens van het grote grazersgebied een ruime aanleggelegenheid. Dat levert de natuurlijke begrenzing voor het grote grazersgebied op en biedt gelegenheid dwars op de lange strekking van het water ver het grazers gebied in te kunnen kijken. Overwegen om bij het Bovenwater een kleinere rondtoer met kano's mogelijk te maken.

Bij streepje 7 toevoegen zoals huifkartochten

Bij streepje 9 toevoegen:... te bereiken. Dit in overleg met de exploitant van de visvijvers om een win-win situatie te creëren bij de uitbreiding van de visvijvers.

Blz. 23

Graag aangeven voor welk recreatief medegebruik de te graven plassen geschikt zijn.

Blz. 24

De veterinaire afstand van 150 m acht de klankbordgroep onjuist..

Vanuit veterinairehygiënische overwegingen dient het vee van de huidige gebruikers in de Hollandse Hout en dat wat volgens de visie op termijn als stadslandbouw een plaats moet kunnen krijgen, op afstand te worden gehouden van grote grazers in de OVPen eventueel in de Hollandse Hout. De minimale afstand van de veebedrijven in Zuidelijk-Flevoland ten aanzien van de beoogde robuuste verbindingzone is ongeveer 500 meter.

In Tabel 5.1 van de structuurvisie voor het Oostvaarderswold wordt door de CLM groep (Guldemond c.s.) een reeks van emerging diseases (dierziekten en zoönoses) opgesomd waarmee in de toekomst rekening moet worden gehouden. Daarbij gaat het o.m. om nieuwe ziekten welke via muggen en andere insecten vanuit zuidelijker streken tot ons komen. Dit houdt in afscherming voordat het te laat is, inclusief gescheiden beheer en verzorging. Het CLM rapport concludeert verder dat in het gehele Oostvaardersland compartimenten moeten worden aangebracht bij de aanleg- en tijdens de beheerfase. Het is duidelijk dat het HH dan ook als compartiment wordt ingericht

De bestaande sloten zijn in de winter alle watervoerend. Aparte drinkplaatsen zijn wellicht interessant voor kijkers, maar kleine verlagingen van het maaiveld bij sloten geeft ook drinkplaatsen.

Bij de aanneming dat de biodiversiteit (weliswaar ten koste van vogels) erop vooruitgaat, moet ook ingecalculeerd worden verliezen aan de huidige flora en fauna door de intensieve betreding door de grote grazers. De aannames zijn gebaseerd op veldonderzoek van enige jaren geleden en recent veldonderzoek. Nader veldonderzoek is een vereiste.

Blz. 25

Gaarne toelichten hoe versterking van de EHS binnen het EHS gebied zelf compensatiemogelijkheden kan opleveren

Blz. 27

De KBG gaat er van uit dat de grote grazers niet zuidelijk van de Torenavalkweg komen

Blz. 28

De KBG gaat er van uit dat de combinatie van fase 1 en 3 het maximum is wat de HH moet bieden aan beschutting voor de grote grazers. Wellicht is op langere termijn na bekend worden van jaren monitoring te overwegen toevoegen van delen van de fasen 2 en 4 te bezien.

Blz. 30

Stadsrandzone en uitloopgebied van de stad, vooral de wijken Lelystad-Haven, Hollandse Hout en de Warande (8000 woningen)

Blz. 31

Bij de recreatie is aandacht voor de parkeergelegenheden langs de wegen nodig. Betrekken bij de infrastructurele ingrepen daarom ook parkeerplaatsen meeontwerpen en aanleggen. Gaarne bij de zinsnede over doorgaande wandelroutes de naam (pionierspad) duidelijk aangeven!

De inrichting van het NAC gebied blijft ongewenste concurrentie in kampeermogelijkheden geven met de zelfde functies in het noordelijke gebied. Een voorwaarde kan worden toegevoegd: wanneer een en ander economisch gezien mogelijk wordt of dat er: voorshands terughouden met kampeervoorzieningen moet worden omgegaan.

Routes voor lopen en fietsen moeten zodanig gelegen zijn dat bij eventuele sluiting van het eventuele grote grazersgebied (SBB stelt overigens dat dit niet zal voorkomen, in contrast met de huidige berichtgeving) voor rust of andere aanleidingen en voor degenen die niet door het grote grazersgebied willen toch rondom doorgaand kunnen wandelen of fietsen, een en ander zonder op de dijk gedwongen te worden

Blz. 36

De Buizerdweg zou 75 % van het woonwerk verkeer van Lelystad verwerken?? Daarmee moet wat anders bedoeld zijn dan er te lezen is.

Door de KBG is aan het bureau Zuidema een globale raming van kosten gevraagd, deze ontbreekt echter.

Blz. 38

Warande verbonden met 1 loopbrug?meerdere ontsluitingen

Blz. 39/40

In de bijlage, waar de samenstelling van de begeleidingscommissie en de KBG worden genoemd, moeten de namen aan de vertegenwoordigende organisaties worden gekoppeld.

Eerste werkzaamheden

Instemmen met de visie gaat gepaard met het vastleggen van prioriteiten. Die zijn als volgt.

Uitwerken van de visie naar de prioritaire maatregelen in een ontwerp en uitvoeringsplan met uitvoeringsplanning en budget:

1. Vastleggen van nulsituatie en monitoringplan
2. Vastleggen van criteria voor beoordeling van acceptabele beïnvloeding van het betreffende gebied voor en door de grote grazers
3. Vastleggen van beheersmaatregelen voor de grote grazers (aantallen, wijze en tijdstip van toelaten, wijze en tijdstip van terugtrekken)
4. Vastleggen van en opdracht aan de commissies (o.a. de comm.Varekamp) en dergelijke (wetenschappelijke commissie) die een en ander gaan volgen en adviseren, incl. vastleggen wie daarin vanuit de huidige betrokkenen deelnemen.
5. Definitieve begrenzing van het gebied voor grote grazers in de vorm van de kanoroute.
6. Geschikt maken van de Torenavalktocht voor scheiding van de grote grazerterrein en de rest door verbreden en peilverandering inclusief overhaal voor de kano's
7. aanpassing van de wegen met bijbehorende directe omgeving als gevolg van openstelling NAC
8. inrichten van de Knardijk als kijkboulevard
9. uitwerken en aanleggen van verbetering ontsluiting Uilenweg-gebied en doorgang Buizerdweg naar de Knardijk vanuit Lelystad
10. plan en start uitvoering bosbeheer naar de visie en ontwerp

Bijlage 2

Motivering beperking gebied voor grote grazers

Relatie OVPL_HH

De door ICMO 2 voorgestelde beschutting, betekent dat er een relatie met het bestaande en toekomstige natuurgebieden in de omgeving van de HH in het oog moet worden gehouden. Nu recent de provincie besloot door te willen gaan met de ontwikkeling van het Oostvaarderswold verandert er op de lange termijn een en ander, wat naar de opvatting van de KBG van invloed moet zijn op de voornemens voor de Hollandse Hout.

Beschutting

ICMO 2 heeft herhaald dat beschutting moet worden geboden aan de dieren van de OVPL. De KBG meent dat bij de inrichting van dat gebied, gesteund door de adviezen van ICMO 1 ten onrechte nagelaten is, overigens reeds bij aanvang, in het Oostvaardersplassengebied zelf tot een evenwichtige inrichting te komen van open en gesloten ruimtes. Naar ICMO 2 verbaal (toelichting dd 2 dec jl) stelt moet de verhouding open –gesloten kennelijk ca. 2 op 1 zijn.

De KBG vindt het onjuist dat door ten onrechte nalaten van uitvoer geven aan de adviezen van ICMO 1 nú de HH min of meer gedwongen wordt als extra compensatie te dienen. Het had in de rede gelegen in het gebied zelf enige honderden ha beschutting te maken. Het gevolg van het niet bieden van de noodzakelijke beschutting in de OVPL is een zo grote bezetting met dieren als nu aanwezig. De KBG heeft geen aanwijzingen uit ons bekende rapportages dat het nu ontstane dierental in zichzelf noodzakelijk is om van waarde te zijn voor de bedoelingen van de Oostvaardersplassen, zowel niet voor de vogelpopulatie als niet voor het op de langere termijn vinden van een natuurlijke ontwikkeling naar evenwicht.

De KBG gaat er van uit dat door het nalaten van ter plekke bieden van beschutting in het gebied van de OVPL een te grote groep dieren aanwezig is en meent dat in beginsel de HH daarvoor niet de daaruit volgende beschuttingscompensatie behoeft te bieden. Alsnog in het gebied zelf voldoende beschutting maken is geboden, ook conform ICMO 1. Dat zou als de KBG daarover een mening zou mogen geven gepaard moeten gaan met een ook nader te vinden landschappelijke visie waarin gestalte kan worden gegeven aan een goede inpassing van de beschuttingen tevens naar een wellicht verdere inrichting die in zichzelf de waarde en diversiteit van het Oostvaardersplassen-gebied zal vergroten.

Alsdan zou het nu begraasde oppervlak 2000 ha van de ovpl bestaan uit ca 700 ha beschutting en ca 1300 ha open grasland. Nu in de omgeving kennelijk al ca 450 ha beschutting te bieden is, is op korte termijn maximaal tijdelijk 250 ha in de HH eventueel te motiveren, nog afgezien van de inmiddels aangelegde en kennelijk functionerende grondwallen

In het algemeen kan gesteld worden dat grotere natuureenheden in zichzelf een toereikende inrichting moeten hebben om de gewenste natuurfuncties te waarborgen en voldoende welbevinden van de dieren te verzorgen. Daar bij aanvang de Hollandse Hout apart gezien is van de Oostvaardersplassen op grond van zijn functie voor Lelystad en als overgang naar het niet toegankelijke OVPLgebied is er eigenlijk geen aanleiding dat bos te betrekken bij de OVPL problematiek, tenzij dat voor de ontwikkeling van het bos zeer gewenst zou zijn.

Basis voor eventueel toelaten van grote grazers in de Hollandse Hout.

- Uitgangspunten bij de overwegingen over openstelling:
- Waarde van ingrepen voor het bos zelf
- Niet meer dan volgens de visie op de langere termijn wenselijk
- Voorzieningen in lijn met de gebiedsvisie
- Geen kapitaalvernietiging door niet duurzame maatregelen
- Realistische inschatting van mogelijkheden

Verder wordt er van uitgegaan dat ICMO 2 wordt gevolgd:

- Open de HH alleen in de winter
- Verdrijf zo nodig de dieren tijdig als ze niet uit zichzelf gaan
- Maak een goed communicatieplan voor de external stakeholders forum

Wat te doen met de behoefte aan beschutting op korte termijn?

Op grond van het bovenstaande is het volgende te overwegen:

De opstelling moet gemotiveerd worden vanuit de eerder gekozen uitgangspunten. Daarbij behoort niet aan de orde te komen het wantrouwen wat richting geeft aan emotionele opstelling dat er daarom niks kan, omdat het vervolg niet te sturen zou zijn. Als de in ICMO 2 genoemde commissie, die bindende adviezen gaat geven aan de beheerder, ook dat wat wordt afgesproken voor de HH gaat volgen, is er voor dergelijk wantrouwen ook minder aanleiding, zeker als de beoogde wetenschappelijke commissie in gezamenlijk overleg met plaatselijke natuurorganisaties (bijv. KNNV etc.) ook werkt aan de evaluatie van de gebeurtenissen in de HH als gevolg van toelaten van de grote grazers.

Wat wel aan de orde is, is de waarde voor het bos als geheel en in al zijn functioneren bij dat toelaten. Feitelijk is de KBG niet unaniem in een standpunt over toelaten van grote grazers in het gebied, niet op de korte en niet op de lange termijn. Ongeveer een derde van de KBG vindt bij toelaten onvoldoende zekerheid voor de aangenomen waardevergroting van het bos. Ongeveer tweederde van de KBG is er wel voor om onder strikte voorwaarden een deel kleiner dan de door ICMO 2 voorgestelde 500 ha open te stellen. Als die voorwaarden niet vervuld kunnen worden is ook dat deel van de KBG tegen openstelling.

Grote grazers in het bos, waarde en voorwaarde

De KBG wil in grote meerderheid dat het bos mooier word, zowel natuurlijk als recreatief. Dat houdt in realiseren van veel beeldschetsen uit de visie met open plekken, doorkijkjes, grote bomen en aanvullingen in dichtheid om het contrast open-dicht te bevorderen. Diverse informatie heeft de KBG bereikt over de mogelijkheden van verbeteren van het bos dmv inzetten van grote grazers. Bij monde van de voorzitter van ICMO 2 is bekend dat voorshands uitsluitend voor enige tijd in de winter de HH bescherming zou moeten bieden aan de grote grazer en dat voor één jaar. Wat betreft de KBG betekent dat permanente

openstelling en jaarrondbegrazing voorshands niet aan de orde is. Het eventueel op aantallen reguleren van de grote grazers in het bos kan nodig blijken als uit de evaluatie blijkt dat het bos ontoelaatbare schade oploopt. ICMO 2 stelt daarover dat dat niet de bedoeling is omdat de vrije keuze van de dieren niet door aantallenregulatie gestuurd zou moeten worden. Als het niet goed (voor dat “goed” moet een nadere uitwerking komen) gaat met het bos moeten de dieren er weer uit zegt dhr. Gabor.

Vele deskundigen stellen eveneens dat de waarde van het bos groter wordt door de grote grazers. Dat ontkent de informatie die de KBG heeft, nl dat belangrijke bestaande ecologische waarden door intensieve betreding juist zullen verminderen. Daarbij gaat het dan om flora, kleinere fauna en paddenstoelen. Daarom is de KBG van oordeel dat aan die verliezen en aan de toevoegingen van diversiteit in de directe monitoring evenwichtig aandacht moet worden besteed dmv een nulmeting en goed volgen van de veranderingen. De wetenschappelijke commissie in gezamenlijk overleg met plaatselijke natuurorganisaties (bijv. KNNV etc.) zou dat volgens ICMO moeten doen.

Aparte aandacht bij de evaluatie van de verandering behoeft het zgn Bosreservaat. Dat gebied behoort uit wetenschappelijke overwegingen voorshands tot in lengte van jaren zijn waarde voor onderzoek te behouden en mag niet, zelfs niet enigszins, sneuvelen.

Aanvullende voorwaarden:

1. Leg direct het scheidende deel van de kanoroute aan
2. Maak direct van de Torenavalktocht de juiste scheiding aan de noordzijde
3. Maak zodra de zone 3 in beeld is direct de juiste scheiding met de Torenavalkweg.
4. Leg toezicht op afgesproken maatregelen en management in handen ook voor de HH van de daartoe ingestelde commissie
5. Maak (een deel van) de kbg verplicht adviesorgaan van die commissie
6. Laat de wetenschappelijke commissie de monitoring in gezamenlijk overleg met plaatselijke natuurorganisaties (bijv. KNNV etc.) doen.
7. Maak een vertegenwoordiging van de KBG lid van de in te stellen external stakeholdersforum

Bijlage 3

Criteria die impliciet een rol spelen in het advies

NOTITIE HOLLANDSE HOUT

De klankbordgroep Hollandse Hout heeft veel waardering voor de stap die door de gemeente Lelystad en Staatsbosbeheer is gezet om—na een aanvankelijke wens tot toevoeging van een omvangrijk deel van het bosgebied aan het areaal voor de zgn. grote grazers—vanuit een bredere invalshoek dan alleen die wens te komen tot een gebiedsvisie.

De omvang en ingrijpende doorwerking van voorgenomen ingrepen (NAC; Warande; grazers) maken een gedegen onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden ons inziens ook noodzakelijk.

Mede op basis van de inventarisatie en analyse zoals samengebracht in het werkboek, zijn door de klankbord groep ter beoordeling van de voorgestelde gebiedsvisie Hollandse Hout de volgende criteria gehanteerd:

1. HET IN STAND BLIJVEN VAN HET BOSGEBIED ALS ROBUSTE EENHEID.
2. De Hollandse Hout is een—naar Nederlandse verhoudingen—groot aaneengesloten bos op rijke grond. Het ontleent mede daaraan t.o.v. de andere groengebieden rondom Lelystad zijn specifieke karakter, waarbij de ervaring van “bos” en relatieve rust betekenisvol is. **ONTWIKKELINGSMOGELIJKHEDEN VOOR DE TOERISTISCH-RECREATIEVE BEDRIJVIGHEID.**
In het bijzonder de cluster bedrijvigheid tussen Bovenwater en Buizerdweg moet zich kunnen blijven vernieuwen en ontwikkelen, omdat dit voor de Lelystadse economie en de recreatiemogelijkheden van bezoekers van belang is. Rekening houdend met de mogelijkheden die de EHS- status biedt dienen in de randgebieden ook nieuwe ontwikkelingen in de sfeer van verblijf en wellness mogelijk te zijn.
3. **ONTWIKKELING VAN EEN NIEUWE RANDZÔNE WARANDE-HOLLANDSE HOUT.**
De komst van de nieuwe wijk en randweg vraagt om het goed doordenken van de ontwikkelingsmogelijkheden, zowel ruimtelijk als naar functie. Een intensivering van recreatief gebruik in de randzône vraagt om maatregelen op het terrein van inrichting, beheer, verbindingen e.d.
4. **VERWERKING VAN DE CONSEQUENTIES VAN DE KOMST VAN HET NAC.**
De komst van het NAC maakt—gelet op de omvang van het aantal te verwachten bezoekers—dat het Oostvaardersplassengebied vanuit Lelystad een “entree” met voldoende capaciteit en karakter krijgt. Het ligt voor de hand dat daartoe de Buizerdweg; gedeelte Knardijk en Torenvalkweg tot tweebaans weg, met snelheidsbeperkende maatregelen worden opgewaardeerd gebaseerd op een uit de gebiedsvisie voortkomend ontwerp.

5. DE MOGELIJKE KOMST VAN GROTE GRAZERS MOET DE RECREATIEVE AANTREKKELIJKHEID VERGROTEN.

Bij de eerder geformuleerde criteria ligt de ontwikkeling in de sfeer van multifunctioneel- en partieel ook natuurlijk bos voor de hand. De mogelijke komst van grote grazers moet die verscheidenheid aan ecologische- en recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden niet te zeer frustreren, maar er mogelijk iets aan toevoegen. Dit rechtvaardigt een beperking in oppervlakte en zorgvuldige inpassing.

AANDACHTSPUNTEN BIJ DE BEOORDELING VAN DE VOORKEURSVARIANT:

1. Blijven er voldoende robuuste eenheden bestaan (gesloten bos; intensiever recreatief gebruikte zones; grazers).
2. De benutting van de Lage Dwarsvaart richting wijk Waranda én de Hollandse Hout.
3. De mogelijke verblijfsaccommodatie bij het NAC zo organiseren dat het niet te zeer concurreert met de voorzieningen bij het Bovenwater.
4. Bij het toevoegen van open plekken en water moeten er voldoende gesloten bosgedeelten restereren.
5. De Knardijk verder ontwikkelen als (natuur)“boulevard”.
6. Wat moet er samenhangend als een minimumpakket verzekerd worden? (bijvoorbeeld: NAC zonder goede aanpassing van de Torenavalkweg kan niet).
7. Bij de definitieve indeling in een gebied voor grazers zo veel mogelijk rekening houden met het ontzien van gebieden met ecologische betekenis (paddenstoelen vogels e.a.)

Bijlage 4

Verslag vergadering KlankBordGroep Hollandse Hout Bos

dd 8 december 2010

Locatie: Waterwijzer, vergaderkamer 7, Lelystad, 19.30 - 22.00 uur

Doel: 1. advies over gebiedsvisie Hollandse Hout

2. advies over mogelijke toelating Grote Grazers in het Hollandse Hout bos

Aanwezig: Metty Ebbens, Jan Verbraaken, Gerben de Boer, Frits Zuidgeest, Tom Bremer, Kees de Jong, Paul Stam de Jonge (not.), Jan Wouter Bruggenkamp, Evert Vermeer (vz.), Arnoud Meijering, Cees van de Guchte, Jan Uding

---

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. Er zijn afmeldingen van Jan Dirk Heijnis en Jorg Jacobs.

2. Agenda en notulist

Mevrouw Ebbens wil graag een duidelijke agenda en vraagt om een notulist. De heer Stam de Jonge verklaart zich bereid het verslag te maken.

De voorzitter stelt voor als agenda twee punten aan de orde te stellen:

1: meningsvorming over de gebiedsvisie ZONDER GROTE GRAZERS. (Er wordt dus een advies gevraagd voor een voorkeursalternatief, maar zonder grote grazers).

2: meningsvorming/advies over toelating van grote grazers in het Hollandse Hout Bos (al dan niet op korte termijn).

De aanwezigen stemmen met deze agenda in. Het afgesproken criterium voor meningsvorming is aanwezigheid op deze vergadering.

Ad 1. Meningsvorming/advies over de gebiedsvisie zonder Grote Grazers.

De voorzitter vraagt ieder rond de tafel een korte mening hierover te geven, inclusief op- en aanmerkingen.

Frits Zuijdgeest: (Stichting Wandelplatform – LAW)

1. akkoord met de zonering
2. de rastering moet eruit worden gehaald (zie blz. 8, plaatje voorkeursalternatief). duidelijk moet worden aangegeven de drie gebieden: struinbos, recreatie en productie.
3. kwaliteit van de Knardijk als natuurboulevard moet goed worden bewaakt (zoals verkeersintensiteit)

Tom Bremer: (Educatie Zorgboerderij & Forellenvijvers De Huif)

1. kan zich vinden in de gebiedsvisie
2. wil graag duidelijkheid over de veterinaire zone i.r.t. inschарingsmogelijkheden van de Limohoeve/De Huif en ruimtelijke inpassing
3. de inpassing van het water in het gebied moet nader worden uitgewerkt
4. er dient tijdens de inrichting- en beheersfase compartimentering te worden toegepast

Kees de Jong: (Camping 't Oppertje)

1. maakt zich zorgen over een door SBB te realiseren natuurkampeerterrein. Dit is grote concurrentie voor zijn eigen bedrijf, temeer daar SBB geen zorgen heeft over rentabiliteit van een dergelijke voorziening.
2. de Torenavalkweg zou het einde van het struinbos moeten zijn (struinbos moet dus kleiner)
3. er lijkt niet nagedacht over de peilkeuze van watergangen voor de kanoërs. Peil vaarten is te laag (en vereist veel grondverzet), opgezet peil (betere beleving omgeving) vraagt overhaalmogelijkheden.
4. vraagt aandacht voor ruiters- en menroutes zoals er ook aandacht is voor wandel- en fietspaden.

Paul Stam de Jonge: (Belangenvereniging Hollandse Hout)

1. de concurrentie voor wat betreft recreatie is een gevaar voor de bestaande bedrijven. dit moet beter worden afgestemd
2. er is nog steeds onduidelijkheid over de financiële ruimte en de kosten van dit plan
3. er is nog geen beheerplan
4. hoe is de status van de huidige SBB gebouwen tov het NAC?
5. de toegankelijkheid vanuit de Hollandse Hout wijk is nog steeds niet geregeld, ondanks toezeggingen. dit in tegenstelling tot de 10 bruggen vanuit Warande
6. bij de inrichting is teveel uitgegaan van mogelijke toegang Grote Grazers (oa de grootte van het struinbos)

Metty Ebbens: (ANWB)

1. zie blz. 26 van de gebiedsvisie: de regionale cirkel is te groot. deze regio moet worden beperkt
2. de samenhang van de verschillende cirkels moet worden verbeterd en beter worden aangegeven
3. zie blz20 van de gebiedsvisie; de naam Grote Grazers moet worden vervangen door "Struinbos, waar de natuur haar gang kan gaan"
4. het struinbos moet kleiner en er moet omheen gelopen kunnen worden
5. het Struinbos kan ook wildernis worden genoemd (spannend)

Cees van de Guchte: (Wijkraad Lelystad-Haven)

1. ook open bos mag wel spannend blijven, dus minder parkachtig (zie blz. 21 van de gebiedsvisie)
2. het dijkje HH wijk naar het strandje bij surfschool Paradiso moet worden verbeterd, openbaar en begaanbaar

Jan Verbraaken: (KNNV afd. Lelystad)

1. het uitgangspunt multifunctioneel bos is goed uitgewerkt
2. de relatie gebiedsvisie en de EHS doelstellingen moet goed worden gemonitored
3. de naam Struinbos vervangen door Stiltebos of stille kern
4. het NAC moet verder worden uitgewekt tav het functioneel gebruik (wat houden deze activiteiten in?) MER ??

Gerben de Boer: (Plattelandsalliantie)

1. de gebiedsvisie moet groter zijn dan alleen het HH bos.
2. de veterinaire/sanitaire zones moeten worden onderzocht
3. het beheerplan HH bos mist nog steeds als essentieel onderdeel van dit plan

Arnoud Meijering: (spreekt namens achterban IVN):

1. er zijn veel mogelijkheden voor natuur liefhebbers
2. het struinbos is veel te groot tov het recreatie en productie deel

Jan Uding: (Peripatoo / OWB)

1. de doorgaande routes van struin naar recreatie naar productie deel moeten beter worden uitgewerkt en gerealiseerd
2. ook voor kanovaarders moet er een rondgang door het bos mogelijk worden gemaakt, idem voor wandelpaden en fiets en paardenroutes
3. het waterpeil moet beter worden gemanaged en een gedetailleerd plan worden gerealiseerd

Jan Wouter Bruggenkamp: (Plattelandsalliantie)

1. een betere uitwerking van het plaatje van het voorkeursalternatief is nodig voor een definitief advies
2. het struinbos is veel te groot in relatie tot de andere delen
3. de entree vanuit Warande en de Hollandse Hout wijk moet worden verbeterd

4. er moet meer praktisch inzicht worden verkregen in de situatie van bv de natuurboeren, inrichting en recreatie
5. de relatie van deze gebiedsvisie met het EHS ontbreekt ten enenmale
6. de relatie van de huidige visie moet worden getoetst aan de visie op de eerste twee sessies van het Opinieplein
7. er moet een fietspad langs de Torenavalkweg komen.
8. een aparte kaart met wegen en andere infrastructuur is wenselijk

Ad 2. Meningsvorming/advies over toelating van Grote Grazers in het Hollandse Hout bos.

De voorzitter vraagt ieder rond de tafel een korte eenduidige mening hierover te geven, inclusief op- en aanmerkingen. Hij benadrukt het feit zelf de status te hebben van technisch voorzitter en zich derhalve geen standpunt aan te meten in de kwestie wel of geen grote grazers in de Hollandse Hout

Jan Uding:

1. toegang GG is niet wenselijk, de mening is: **NEE, TENZIJ**, de GG alleen in de winter zeer beperkt worden toegelaten op een klein gebied

Arnoud Meijering

1. toegang van GG in principe geen bezwaar mits de oppervlakte maximaal 300 Ha is **(JA, Mits)**
2. grote winst voor recreatieve en educatieve mogelijkheden
3. eventueel alleen winter openstalling GG
4. Verwijzing naar randvoorwaarden in laatste raadsvoorstel, aantal Ha, toegankelijkheid
5. Vastleggen investeringsbudget om daadwerkelijk de "Mits", in te kunnen vullen.

Gerben de Boer

1. geen grote grazers in HH **(NEE)**
2. geen onttrekking aan recreatie

Jan Verbraaken

1. geen grote grazers in HH **(NEE)**
2. ook niet tijdelijk
3. HH ziet er dan straks net zo uit als OVP

Cees van de Guchte **(NEE, TENZIJ)**

1. sommigen uit de achterban zijn negatief over de GG (met name over economische gevolgen)
2. ook een aantal enthousiast en positief over verrijking door GG
3. monitoring van populatie en bosdekking checken blijft sterk nodig
4. sowieso een kleiner gebied voor de GG dan de voorgestelde 500 Ha.

Metty Ebbens

1. recreatievisie voor ANWB (onderzoek onder leden) van waaruit de recreatiefunctie van de HH zeer belangrijk is.

2. Natuurpark en Oostvaardersplassengebied bieden ook goede mogelijkheden tot het zien en beleven van grote grazers; de ANWB benadrukt dat vanaf de natuurboulevard de Knardijk links de grote grazers te beleven zijn en rechts van de Knardijk de Hollandse Hout in al zijn glorie te ervaren is.
3. ANWB ziet Warande en HH wijk als belangrijke aangelegen stadsgebieden van waaruit burgers met recreatiebehoeftes aangewezen zijn op de HH
4. geen grote grazers in HH (**NEE**)

Paul Stam de Jonge

1. namens HH wijk geen onttrekking aan recreatie
2. HH moet niet net als OVP worden
3. geen GG in HH bos (**NEE**)

Kees de Jong

1. is voor GG in HH bos
2. wil maximaal 300 Ha
3. inscharing is met recreatie en productiebos een goed compromis
4. ook sterk investeren in recreatie en productie, is onlosmakelijk verbonden met GG in HH bos |(JA, MITS)

Tom Bremer

1. was eerst tegen
2. BOS met GG kan ook grote meerwaarde betekenen
3. beperken tot maximaal 250-300 Ha
4. als daarnaast ook geïnvesteerd wordt in recreatie (**JA, MITS**)
5. Inscharing door de Limohoeve en De Huif moet mogelijk zijn en blijven

Frits Zuidgeest

1. is bevreesd voor te grote aantallen GG in HH bos en onttrekking aan de toegankelijkheid
2. aantal soorten beperken m.h.o. veiligheid wandelaars e.d.
3. aantallen per soort beperken
4. grootte aantal HA beperken
5. regulering en monitoring zijn onontbeerlijk (**NEE, TENZIJ**)

Jan Wouter Bruggenkamp

1. wil dat in OVP meer beschutting wordt aangebracht
2. de verhouding tussen open en dichte gebieden moet worden verbeterd
3. de ring recreatie en productie moet worden vergroot (**NEE, TENZIJ**)

Samenvatting meningen KlankBordGroep over de GG in het HH bos:

WIE	MENING	JA	Ja Mits / Nee Tenzij	NEE
Jan Uding	NEE, TENZIJ		X	
Arnoud Meijering	JA, MITS		X	
Gerben de Boer	NEE			X
Jan Verbraaken	NEE			X

Cees van de Guchte	NEE, TENZIJ		X	
Metty Ebbens	NEE			X
Paul Stam de Jonge	NEE			X
Kees de Jong	JA, MITS		X	
Tom Bremer	JA, MITS		X	
Frits Zuidgeest	NEE, TENZIJ		X	
Jan Wouter Bruggenkamp	NEE, TENZIJ		X	

3. Samenvatting van het in de vergadering besprokene:

1. de KBG positief is over de gebiedsvisie zonder Grote Grazers
2. de KGB graag zou zien dat de gebiedsvisie een slag verder wordt uitgewerkt tot een ontwerp plan van inrichting.
3. de meningen van de KBG over het toelaten van Grote Grazers zijn verdeeld
4. de KBG vraagt nadrukkelijk aandacht voor de door haar genoemde randvoorwaarden: de KBG zal zich verzetten tegen toelating van de Grote Grazers als
  - a) er geen budget wordt gereserveerd voor een adequaat monitoring programma, met bijhorende beschreven toetsingscriteria (kroonbedekking 60%, toegankelijkheid begraasd gebied, etc...) en handelingsopties (incl. evt. beëindigen van de aanwezigheid van Grote Grazers) en kwaliteit van de begrenzing.
  - b) als de oppervlakte van een eventueel voor Grote Grazers open te stellen areaal beduidend groter is dan ca. 250 ha.
  - c) er niet tegelijkertijd beschutting wordt aangebracht in het OVP-gebied zelf.

Deze voorwaarden zijn niet uitputtend.

De KBG verlangt dat deze randvoorwaarden en de wijze waarop daarmee wordt omgegaan schriftelijk worden vastgelegd, alvorens een besluit te nemen over toelating van Grote Grazers in het Hollandse Hout Bos.

De volgende afspraken worden gemaakt:

1. Dinsdag 14 december om 12.00 uur is er een vergadering met Bureau Zuidema, SBB en de gemeente samen met een afvaardiging van de KBG (Metty Ebbens, Jan Verbraaken, Kees de Jong en Paul Stam de Jonge) om te praten over de kritiepunten van de KBG op de gebiedsvisie.
2. Daarna dient er een finaal advies geschreven te worden voor het college. Schrijvers zijn Jan Dirk Heijnis, Jan Verbraaken en Paul Stam de Jonge (desgevraagd met ondersteuning van Evert Vermeer).

6. Sluiting

Om 22.00 uur sluit de voorzitter de vergadering

Bijlage 5
Deelnemers in de klankbordgroep Gebiedsvisie Hollandse Hout

De met een* aangegeven personen hebben actief bijgedragen aan discussie en inbreng geleverd in de gebiedsvisie. Het advies stoelt dan ook vooral op hun inzet. De overige leden zijn van de gebiedsvisievisie op de hoogte gesteld.

DATUM 24 06 2010

Naam	Organisatie
Evert Vermeer*	voorzitter
Tom Bremer*	Educatie Zorgboerderij & Forellenvijvers De Huif
Ten Brinke	Fietsersbond
Jan Wouter Bruggenkamp*	Plattelandsalliantie
K.G. (Kees) de Jong*	Camping 't Oppertje
Metty Ebbens*	ANWB
H. Hanekamp	Oostelijke Wandelsport Bond
J. F. W. Zuijdgeest*	Stichting Wandelplatform - LAW
Jorg Jacobs*	Toeristische Kano Bond Nederland
Jessica Panhorst	Manege X - tern
L. Putter	Toerclub Flevoland
Rob Steenis	EcoSport buitensport en events
Jan Verbraaken*	KNNV afd. Lelystad
Cees Van De Guchte*	Wijkraad Lelystad-Haven
Henny De Wilde	Stichting Ruiters- en menroutes
J. Udding*	Peripatoo / OWB
Jan Dirk Heijnis*	Belangenvereniging Hollandse Hout
Paul Stam de Jonge*	Belangenvereniging Hollandse Hout
Gerben F. de Boer*	Plattelandsalliantie
M. van Breugel	interProvinciale Organisatie Sportvisserij
Arnoud Meijering*	IVN-afd. Lelystad
Arthur Helling	RECRON
